

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 6 มาตรา 47 กำหนดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วยระบบการประกันคุณภาพภายในและระบบการประกันคุณภาพภายนอกโดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามเกณฑ์ประเมินคุณภาพภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบที่ 2 (พ.ศ. 2549 – 2553) ในมาตรฐานที่ 10 ตัวบ่งชี้ที่ 10.3 ว่าผู้บริหารมีความสามารถในการบริหารวิชาการและเป็นผู้นำทางวิชาการ (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. 2548 : 1) และรอบที่ 3 (พ.ศ. 2554 – 2558) ในกลุ่มตัวบ่งชี้พื้นฐานตัวบ่งชี้ที่ 7 ข้อ 1 ว่าผู้บริหารสถานศึกษามีความรู้และเป็นผู้นำในการพัฒนาวิชาการเป็นผู้นำในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาจัดให้มีการนิเทศกำกับติดตามและประเมินผลการใช้หลักสูตรจัดให้มีการประเมินผลและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็กและสังคมจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณภาพเด็กอย่างหลากหลาย จัดหาสื่อการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเด็กและท้องถิ่น (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2554 : 47) ซึ่งแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้มาตรฐานต้องมีความเป็นผู้นำทางวิชาการ

สำหรับภาวะผู้นำทางวิชาการ เป็นพฤติกรรมการแสดงความใส่ใจอย่างมากของผู้นำต่อพฤติกรรมของครูที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับกิจกรรมที่มีผลต่อความก้าวหน้าของนักเรียน ซึ่งกล่าวได้เป็นสองนัย นัยที่หนึ่ง คือ ชนิดที่แคบ หมายถึง มุ่งเน้นที่พฤติกรรมของครูซึ่งจะช่วยเพิ่มพูนการเรียนรู้ของนักเรียน และนัยที่สอง คือ ชนิดที่กว้าง หมายถึง ใส่ใจกับสภาพอื่นๆ ขององค์การ เช่น วัฒนธรรมของโรงเรียนซึ่งผู้นำเชื่อว่ามีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของครูผลของภาวะผู้นำทางวิชาการแยกเป็น 3 ประเภท คือ การจัดทำพันธกิจของโรงเรียน การบริหารจัดการการเรียนการสอน และการส่งเสริมบรรยากาศของโรงเรียน (Cunningham & Cordeiro. 2003 : 132) ภาวะผู้นำทางวิชาการมีความหมายรวมอยู่ในแวดวงของการกระทำของผู้บริหารสถานศึกษาหรือที่มอบหมายให้ผู้อื่นกระทำ เพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าทางการเรียนของนักเรียน อันประกอบด้วยภารกิจต่างๆ คือ การนิยามวัตถุประสงค์ของโรงเรียนการจัดทำเป้าหมายโดยรวมของโรงเรียนการจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อให้เกิดการเรียนรู้การนิเทศและประเมินผลการประสานงานโครงการการพัฒนาบุคลากร และการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับเพื่อนครู (Drago - Severson. 2004 : 10)

ดังนั้น ภาวะผู้นำทางวิชาการจึงเป็นพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ที่มีอิทธิพลต่อการจัดการเรียนรู้ของครู นักเรียน ชุมชนและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาโดยอาศัยกระบวนการเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการสอน การบริหารการเปลี่ยนแปลง การใช้เทคโนโลยีในการบริหารจัดการและการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ใหม่ และการพัฒนาครูสู่การพัฒนานักเรียน

ส่วน รัฟฟ์ และ โชโฮ (Ruff & Shoho. 2005 : 105) และชัยรัตน์ หลาวยัชระกุล, (2547: 60) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพื่อให้เข้าใจและมีภาวะผู้นำทางวิชาการสามารถนำผลที่ได้จากการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการสู่การบริหารจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพและคุณภาพซึ่งการพัฒนาภาวะผู้นำมีหลายรูปแบบหลายวิธีการ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยของเยทส์ (Yates, 2000) ; ซูโพวิตซ์และพอกลินโซ่ (Supovitz & Poglinco. 2001) ; วิลเลียม (William. 2004) และ มีคาเรคและฮอย (Mielcarek & Hoy. 2005) พบว่า ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา มีส่วนสัมพันธ์กับการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน การปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการสอน การส่งเสริมการสอนของครูในโรงเรียนซึ่งโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน โดยผู้บริหารที่แสดงออกให้ครูรับรู้ถึงภาวะผู้นำทางวิชาการที่เข้มแข็งส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงกว่าโรงเรียนที่ปฏิบัติงาน โดยผู้บริหารที่มีภาวะผู้นำทางวิชาการที่อ่อนแอ กว่านอกจากนี้ความเป็นผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ยังส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาซึ่งเป็นหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งของความสำเร็จในการบริหารสถานศึกษา ในทุกด้าน

ดิมมอกก์และวอลคเกอร์ (Dimmock & Walker. 2005 : 11) กล่าวถึง ความหมาย ของคำว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ เมื่อแรกเริ่มนั้นหมายถึงบทบาทที่เกี่ยวข้องกับภาระหน้าที่แบบเดิม เช่น กำหนดเป้าหมายได้ชัดเจน จัดสรรทรัพยากร ให้กับการสอนบริหารจัดการหลักสูตร กำกับติดตามแผนการสอนและประเมินครู ในปัจจุบันนี้มีภาระหน้าที่ที่เพิ่มเติมซึ่งรวมไปถึงการเน้นวิธีการหลักที่เกี่ยวกับการสอนและการเรียน เน้นการใช้ข้อมูลในการตัดสินใจและให้ความสำคัญต่อการพัฒนาวิชาชีพครูมากขึ้น นอกจากนี้ประสิทธิ์ เจียวศรี และคณะ (2548 : 22) กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง การปฏิบัติของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อนำให้ครูและผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้ได้ตามจุดมุ่งหมายและ โครงสร้างสาระการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สาระสำคัญของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 นั้นได้เสนอแนวคิดและ วิธีการจัดการศึกษาที่ทำหลายด้าน จึงเป็นเสมือน

กฎหมายปฏิรูปการศึกษาดังจะเห็นได้ว่าใน พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้ให้ความสำคัญกับการปฏิรูปในด้านต่างๆ คือ ปฏิรูประบบการศึกษา ให้สอดคล้องซึ่งกันและกันทั้งระบบปฏิรูปแนวทางการจัดการศึกษาโดยให้ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ปฏิรูปหลักสูตรและเนื้อหาสาระ วิธีการจัดกระบวนการเรียนรู้ ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน ปฏิรูประบบการบริหารและการจัดการศึกษาทั้งหน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองท้องถิ่น และเอกชน โดยเน้นเรื่องการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วม ปฏิรูประบบครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา มุ่งเน้นให้มีการยกระดับสถานภาพของวิชาชีพครู การพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพครู ปฏิรูประบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา เพื่อระดมทรัพยากรมาใช้ในการศึกษา ปฏิรูประบบประกัน คุณภาพการศึกษา เน้นเรื่องของการประกันคุณภาพภายในและให้มีการรับรองและ ประเมินผลมาตรฐานจากองค์กรภายนอก และปฏิรูปสื่อและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา มุ่งให้มีการผลิตใช้สื่อและเทคโนโลยีในรูปแบบที่หลากหลายที่มีคุณภาพ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. 2544 : 15 - 18) การปฏิรูปการศึกษา มุ่งให้เกิดคุณภาพทั้งในด้านผลผลิต กระบวนการจัดการ และปัจจัยต่างๆ โดยมุ่งหวังให้การจัดการศึกษา พัฒนาทั้งระบบ (Whole School Approach : WSA) บุคคลที่มี ความสำคัญอย่างยิ่งที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ก็คือ ผู้บริหารสถานศึกษา เพราะต้อง เป็นผู้นำและผู้ประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่มีความสามารถทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องการเรียนการสอนและการเรียนรู้ รวมทั้งประสานสัมพันธ์ ระดมและจัดสรรทรัพยากร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (สุพล วัฒนศัพท์. 2545 : 29) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเปรียบได้ว่าเป็นจอมทัพสำคัญที่จะนำพาองค์กรให้ก้าวไปในกระแสแห่งการปฏิรูปได้อย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรีผู้บริหารสถานศึกษา

ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงทางบริบท (Context) หลากหลายส่วนนั้น น่าจะเปรียบได้กับผู้บริหารมืออาชีพจึงจะเหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบันที่จะทำหน้าที่สำคัญให้ไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ โดยการกำหนดเป็นยุทธศาสตร์การจัดการศึกษาสู่การปฏิบัติที่แสดงให้เห็นศักยภาพคุณภาพ เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการบริหารจัดการศึกษาภายในสถานศึกษาแห่งนั้น หลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ดำเนินการปฏิรูปการเรียนรู้และการจัดการศึกษาในด้านต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ในด้านการพัฒนาบุคลากรได้มีการปฏิรูปการเรียนรู้ให้กับครูด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลาย อาทิเช่น การสอนงาน (Coaching) การประเมิน 360 องศา (360 - Degree Feedback) การตั้งชมรมเครือข่ายวิชาชีพครู การจัดอบรมทางไกลผ่านสื่อ โทรศัพท์ การเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อวีดิทัศน์การจัดทำคู่มือครูเพื่อจุดประกายปฏิรูปการเรียนรู้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2544 : 81 - 82) ผลการดำเนินการปฏิรูปการศึกษา พบว่า การปฏิบัติงานของสถานศึกษายังไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างเต็มที่ จัดอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งพบปัญหาหลักคือ ขาดความรู้ความเข้าใจในวิธีการดำเนินงานที่ถูกต้องทำให้การขับเคลื่อนการปฏิรูปการเรียนรู้

ที่ไม่ประสบความสำเร็จ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2544 : 64) จากที่ผ่านการจัดการอบรมระยะสั้น (One - Shot Training) ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของครูได้น้อยมาก เนื่องจากการพัฒนาครูให้มีสมรรถภาพในการสอนที่สูงจำเป็นต้องมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง วิธีที่กล่าวมาเป็นรูปแบบการเรียนรู้รูปแบบหนึ่งที่สามารถนำมาปรับใช้ในการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการให้กับผู้บริหารสถานศึกษาได้เพราะว่าเป็นกระบวนการพัฒนาแบบผสมผสานที่หลากหลายเข้าด้วยกันเพื่อเป็นการแก้ปัญหาที่หลากหลายในการพัฒนาบุคลากรควรเลือกรูปแบบการพัฒนาที่ช่วยให้ประหยัดเวลาและลดการใช้ทรัพยากรเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงการเรียนรู้ที่ท้าทายและพัฒนาความต้องการส่วนบุคคล เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่สนับสนุนและช่วยทำให้ผู้เรียนรู้ได้ดีขึ้นโดยการติดต่อแบบส่วนตัวกับผู้สอน (Bonk and Graham. 2004)

สำหรับรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เมื่อได้รับการพัฒนาตามรูปแบบการแสดงผลพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการนั้นนอกจากผู้บริหารสถานศึกษาจะเน้นการบริหารจัดการหลักสูตรแล้วจะต้องมี 1) การบริหารจัดการ โรงเรียนและ 2) การบริหารตนเอง ทีมงานและชุมชนด้วยซึ่งถือว่าเป็นพื้นฐานของการแสดงผลพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการ (ประสิทธิ์ เขียวศรี และคณะ. 2548 : 2) ซึ่งสอดคล้องกับรัฟฟ์ และ โชโฮ (Ruff & Shoho. 2005) ที่ได้ศึกษากรณีศึกษารูปแบบความคิด (Mental Models) ที่ถือว่าเป็นลักษณะพื้นฐานของภาวะผู้นำทางวิชาการ โดยศึกษาความเหมือนและความต่างจากครูใหญ่ใหม่และครูใหญ่เก่าที่มีประสบการณ์และเคยได้รับรางวัลดีเด่นมาแล้วพบว่ามึระดับการบูรณาการต่างกัน การรับรู้เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการแตกต่างกัน

สำหรับการปฏิรูปการศึกษาและการเรียนการสอน เป็นหัวใจสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ในสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จ การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้สามารถทำหน้าที่ที่เล็งเห็นในบริบทสถานศึกษาที่จำเป็น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ผู้วิจัยมองเห็นรูปแบบวิธีการพัฒนาผู้บริหารให้เกิดประสิทธิผลให้สำเร็จเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งนักวิชาการได้กำหนดรูปแบบการพัฒนาที่หลากหลาย ซึ่งผู้วิจัยสนใจรูปแบบที่เน้นกระบวนการหรือการจัดการเรียนรู้ให้แก่ผู้ใหญ่ (An Andragogical Process Model for Learning) ที่ควรเป็นรูปแบบที่เน้นกระบวนการ (Process Model) ซึ่งแตกต่างจากรูปแบบที่เน้นเนื้อหา (Content Model) ให้ความสำคัญกับการจัดการกระบวนการและทรัพยากรต่างๆ ที่เอื้อให้เรียนรู้ข้อมูลหรือทักษะใหม่ (Knowles, Holton III and Swanson. 2005 : 115) สอดคล้องกับรูปแบบที่เน้นกระบวนการ (Process Model)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างเพื่อนำมาจัดทำรูปแบบการพัฒนา รวมทั้งศึกษากระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เพื่อใช้ในการสนับสนุนการพัฒนา ภาวะผู้นำทางวิชาการอันจะส่งผลต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ในสถานศึกษาให้ประสบความสำเร็จได้ อีกแนวทางหนึ่ง

คำถามการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีคำถามที่สำคัญดังนี้

1. พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เป็นอย่างไร
2. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ที่เหมาะสม ควรเป็นอย่างไร
3. ผลการพัฒนา รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง เป็นอย่างไร

ความมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง โดยมีความมุ่งหมายเฉพาะ คือ

1. เพื่อศึกษาระดับพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
2. เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง
3. เพื่อศึกษาผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

ความสำคัญของการวิจัย

ผู้วิจัยคาดหวังว่าการวิจัยครั้งนี้จะมีคุณค่าและมีประ โยชน์ดังนี้

1. ผลจากการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างจะเป็นข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญใน การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

2. ได้แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

3. ได้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยเชิงสำรวจเป็นผู้บริหารสถานศึกษาครูผู้ทำหน้าที่หัวหน้างานวิชาการและประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง (จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ : นครชัยบุรินทร์) รวม 17 เขต จำนวน 3,620 โรงเรียน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้ทำหน้าที่หัวหน้างานวิชาการและประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน ประเภทละ 3,620 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 10,860 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง

2.1 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้างานวิชาการและประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในโรงเรียนดีเด่น/ต้นแบบ (Best Practice) คือ โรงเรียนลำปลายมาศพัฒนา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 1 และโรงเรียนบ้านแปรงสังักัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 5 ที่ได้จากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 2 โรงเรียน รวม 6 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเชิงสำรวจ เป็นผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้างานวิชาการและประธานกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง (จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ : นครชัยบุรินทร์) ที่ได้จากการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) จำนวน 372 คน

2.3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษากระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาที่เข้าร่วมทดลอง ที่อาสาสมัครและต้องการพัฒนา จำนวน 15 คน

3. เนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง

เนื้อหาที่ใช้ในการทดลองครั้งนี้เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการ ซึ่งผู้วิจัยได้ปรับปรุงจากการสืบค้นจากหนังสือ วารสารและสิ่งพิมพ์ต่างๆ จากการศึกษาดูงาน โรงเรียนดีเด่น Best Practice และที่ได้จากการสำรวจพฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร

สถานศึกษา โดยพิจารณาเนื้อหาให้สอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ
ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

4. ตัวแปรที่ศึกษา

ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาได้แก่

4.1 ตัวแปรอิสระ คือ รูปแบบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

4.2 ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. รูปแบบ หมายถึง กระบวนการที่แสดงถึงกรอบแนวคิดการสร้างรูปแบบอันเกิดจาก
การพัฒนา ระหว่างการฝึกอบรม หลักการพัฒนาบุคคลแนวคิดทฤษฎีการพัฒนาภาวะผู้นำทาง
วิชาการ ได้แก่การเรียนรู้ด้วยตนเอง แนวคิดการสร้างรูปแบบให้มีความสัมพันธ์กันและส่งเสริมกัน
อย่างเป็นระบบเพื่อดำเนินการ ให้บรรลุเป้าหมาย

2. การพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการ หมายถึง รูปแบบการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของ
ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของนักเรียน ครู ชุมชนและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับ
การจัดการศึกษาโดยอาศัยกระบวนการเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการสอน การบริหารการ
เปลี่ยนแปลง การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การพัฒนาครูและนักเรียน

3. การพัฒนาหลักสูตรและการสอน หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่มี
ความรอบรู้ความสามารถในการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรการวัดและประเมินผลการเรียน
การสอนกำหนดหลักสูตรให้สอดคล้องกับวิสัยทัศน์เป้าหมายและพันธกิจของโรงเรียน บริหาร
หลักสูตรตามเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาการที่ร่วมกันกำหนด กำกับ นิเทศ ติดตามผลสัมฤทธิ์
ทางการเรียนของนักเรียนและประเมินการปฏิบัติการสอนของครู จัดเวลาและทรัพยากรที่จำเป็น
ต่อการสอนอย่างเพียงพอปรับปรุงและพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน
สร้างเครือข่ายแหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียน รวมทั้งติดตามความก้าวหน้าทางวิชาการ
อยู่เสมอ

4. การบริหารการเปลี่ยนแปลง หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่ให้
ความสำคัญกับการบริหารการเรียนการสอนมากกว่าการบริหารงานด้านอื่น กำหนดและประเมินผล
ความก้าวหน้าในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามวิสัยทัศน์ พันธกิจและเป้าหมายของ โรงเรียน
ที่ร่วมกันกำหนดร่วมกับครู ในการกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงานและพฤติกรรมการสอนของครู

กำหนดพฤติกรรมและมาตรฐานการเรียนรู้ของนักเรียนไว้สูง ระบุนโยบายในการเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ปกป้องเวลาเรียนของนักเรียน วางระบบและกลไกที่ดีในการประกันคุณภาพภายในและบริหารงานวิชาการ ได้สอดคล้อง กับระบบประกันคุณภาพและบรรลุเป้าหมายการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

5. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาพฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่มุ่งมั่นในการบริหารจัดการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษา ด้าน โครงสร้างพื้นฐานระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในสถานศึกษาด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการเรียนการสอน การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์และการจัดทรัพยากรการเรียนรู้ด้านสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้

6. การพัฒนาครูและนักเรียน หมายถึง พฤติกรรมของผู้บริหารสถานศึกษาที่มุ่งพัฒนาให้นักเรียนทุกคนอ่านออกเขียนได้และมีพื้นฐานวิชาคณิตศาสตร์ ส่งเสริมการจัด โครงการเพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พัฒนาทักษะการคิด วิเคราะห์ สังเคราะห์ให้กับนักเรียนรับทราบความก้าวหน้าของนักเรียนอยู่เสมอ พัฒนานักเรียนที่เรียนอ่อนร่วมกับครู ในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและสะท้อนผลการวิเคราะห์ข้อมูลให้ครูและผู้ปกครองทราบ เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับเป้าหมายทางวิชาการของโรงเรียน จัด โครงการพัฒนาครูด้านการเรียนการสอน เพื่อจัด โครงการพัฒนาครูแกนนำ พัฒนาบุคลากรของโรงเรียนให้มีภาวะผู้นำทางวิชาการจัดระบบนิเทศและประเมินการเรียนการสอนประเมินผลการทำงานของครูเพื่อปรับปรุงการปฏิบัติการสอนร่วมกับครู กำหนดเป้าหมายทางวิชาชีพของครู มุ่งมั่นในการพัฒนาวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูทำวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน

7. ผู้บริหารสถานศึกษา หมายถึง ผู้อำนวยการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง (จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดสุรินทร์ : นครชัยบุรินทร์)